

„Közel, s Távol”

II.

*Az Eötvös Collegium Orientalisztika Műhely
éves konferenciájának előadásaiból*

2012

„Közel, s Távol” II.

*Az Eötvös Collegium Orientalisztika Műhely
éves konferenciájának előadásaiból*

2012

ÚJ SZÉCHENYI TERV

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projektek az Európai Unió
támogatásával valósulnak meg.

TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0030 „Önálló lépések a tudomány területén”

Eötvös Collegium

Budapest, 2012

Felélő kiadó: Dr. Horváth László, az ELTE Eötvös Collegium igazgatója

Szerkesztő: Takó Ferenc

Korrektúra: Doma Petra, Jámbor Aliz Laura, Kövi Franciska,

Sándor Angelika, Takó Ferenc

Copyright © Eötvös Collegium 2012

Minden jog fenntartva!

Nyomdai kivitel: Komáromi Nyomda és Kiadó Kft.

Felélő vezető: Kovács Jánosné ügyvezető igazgató

ISBN: 978-963-89596-1-4

Deák Borbála Zsuzsanna

A nevári buddhizmus sajátos arca

Tanulmányomban a nevári buddhizmus sajátos vonásait szeretném bemutatni. Először sorra veszem, milyen külső hatások érték, és azok hogyan formálták Nepálban a buddhizmust, majd rátérek arra, hogy mi is adja meg a nevári buddhizmus sajátos arculatát. Egy szerzetesi felavatási rituálé példáján keresztül rávilágítok arra, miként keverednek a különböző vallási elemek, végül pedig szólok arról, hogyan él egymás mellett párhuzamosan a buddhizmus és a hinduizmus a vallásgyakorlók életében.

A már korábban is hanyatlóban lévő buddhizmus a muszlim hódítások következtében a 13. századra szinte teljesen kiszorult szülőhazájából, Indiából. A környező térségekben azonban, így Nepálban is, újabb táptalajra talált. A *theravāda* irányzat Burma, Thaiföld, Laosz, Kambodzsza és Srí Lanka területén; a *mahāyāna* ág Nepál, Tibet, Kína, Korea, Vietnám, Japán, Indonézia térségeiben terjedt el. Minden országban, ahová eljutott, alkalmazkodott a helyi igényekhez, így a buddhizmus merőben különböző arcait láthatjuk az egyes ázsiai országokban.

Nepálban egészen különlegesen formálódott a buddhizmus, mivel a térség a történelem folyamán nagyon nyitott volt a külső hatások felé. Ennek okai három fő forrásból táplálkoznak.

Először is Nepál, földrajzi elhelyezkedése folytán, fontos közvetítő szerepet töltött be. Délről India, északról a történelmi Tibet határolta. A kereskedelmi útvonalak pedig nem csak az anyagiaknak, hanem a szellemi javaknak is szabad áramlást biztosítottak.

Másodszor Nepál mint önálló nemzeti állam csak 1769-ben alakult meg Prithvi Narayan Sah irányítása alatt. A 18. század előtti Nepált a Katmandu-völgygel azonosították, amely a történelem során különböző dinasztiák, mint a *Licchavi* (5–9. sz.), a *Thakurī* (9. sz.–1200) és a *Malla* (1200–1768) dinasztiák fennhatósága alá tartozott.¹ A buddhizmus és a hinduizmus viszonya, dominanciája

¹ David N. GELLNER, *Monk, Householder, and Tantric Priest: Newar Buddhism and its Hierarchy of Ritual*, Cambridge University Press, 1992, 10.

mindig változóban volt, az újonnan megalakult állam azonban a hinduizmust támogatta, és megkezdődött a buddhisták elnyomása.² A buddhizmus – jelentős uralkodói támogatás hiányában – nem tudott sikert aratni, így kénytelen volt egy kis kozmetikával beilleszkedni a környezetébe.

Végül pedig Nepál „menekülttáborként” is szolgált a történelem folyamán mind a muszlim hódítások idején Indiából érkező, mind a Tibet kínai megszállása óta beáramló tibeti buddhista szerzeteseknek.

E három tényező tehát együttesen azt eredményezte, hogy a nevári buddhizmus alapvetően nem zárkózott el más, főleg hindu vallási elemek beépítésétől, és ez mind a hitrendszerben, mind a vallásgyakorlatban lépten-nyomon fellelhető.

Kulturális kölcsönhatások Tibettel

A történelmi Tibet és Nepál közötti kulturális kölcsönhatási folyamatok fontos szerepet játszottak a nevári buddhizmus formálódásában. A két ország kapcsolatában a 7. század eseményei döntő jelentőségűek voltak. Ebben az időben egyesítette ugyanis Szongcen Gampo (*srong-btsang-sgam-po*) a törzseket, megalapítva a tibeti államot. Hatalmát dinasztikus házasságokkal is megerősítette. Egy kínai és egy nepáli hercegnőt vett feleségül. Az utóbbit, Bhrikuti Dévit a mai napig a zöld *Tārā* istennő formájában tiszteli a tibeti nép. Az újdonsült feleségek azonban nem egyedül jöttek az országba, hanem magukkal hozták saját kultúrájukat. Ily módon elkezdődött egy nagyon intenzív kulturális kölcsönhatás a tibeti és a nepáli nép között. Sok szerzetes érkezett Nepálból Tibetbe, hogy tanítson, és szerzeteseket avasson, de ugyanígy a tibetiek is ellátogattak Nepálba, sokszor egy zarándokút keretében, hogy ott eszmecserét folytassanak, és tovább képezék magukat. Ezek mellett kiemelkedően fontos szerepet játszott a két ország kapcsolatának alakulásában a buddhista szerzetesek közös fordítói tevékenysége, amelynek során *mahāyāna* szútrákat fordítottak szanszkritből tibeti nyelvre.

Később, a 11. században megalakultak Tibetben a különböző buddhista rendek: a nyíngma (*rnying-ma*), a szakja (*sa-skya*), a kagyü (*bKa'-brgyud*) és a kadam (*bKa'-gdams*), utóbbiból alakult ki a gelug (*dge-lugs*) iskola, a dalai lámák rendje. E négy fontos rend közül a kagyü iskolának, azaz a Tilópa–Nárópa–Marpa–Milarepa-hagyományláncolatnak volt meghatározó szerepe Nepálra nézve. A rend vezetői, a karmapák (*zhva-dmar-pa*) közül többen ellátogattak Nepálba, és az ottani buddhista közösségekkel szoros kapcsolatot építettek ki. A negyedik karmapa (*chos-kyi-grags-pa-dpal ye-se*) volt az első közülük, aki meglátogatta

² Andrew SKILTON, *A buddhizmus rövid története*, Bp., Corvina, 1997, 154–155.

déli szomszédait, majd a hatodik (*gar-dbang-chos-kyi dbang-phyug*) Katmandu királyának tanította a dharmát. A nyolcadik (*dpal-chen chos-kyi don-grub*) Nepálban inkarnálódott, a tizedik (*chos-grub-rgya-mcho*) pedig oda menekült 1788-ban. A karmapák tevékenysége folytán Nepál a tibetiek számára fontos buddhista centrummá és záránokközponttá lett.³

Bár a kezdeti időkben a nevárok voltak a tudás közvetítői, Tibetben olyan mértékben felvirágzott a *vajrayāna* buddhizmus, hogy az irány megfordult, és idővel az ottani szerzetesek mentek tanítani Nepálba. A szoros kapcsolat legmarkánsabb eredménye a nevári buddhizmusra nézve, hogy erősen rituálisztikus jelleget öltött.

A nevári buddhizmus sajátos vonásai

Ahogy már a fentiekben említettem, a buddhizmus minden országban, ahová eljutott, különböző utat járt be, és eltérő jelleget mutat. Az alábbiakban azon egyedülálló vonásokat emelem ki, amelyek kizárólag a nevári buddhizmusban lehettek fel.

Ezen vonások közül az egyik legszembetűnőbb, hogy maga a Szangha (*szamgha*), a buddhista „szerzetesi” közösség kaszti alapon szerveződik. A felsőbb rétegbe tartoznak a *Vajrācāryák*, az alsóbbba pedig a *Śākyák*. Az előbbieket alakját talán a guruk és a bráhmanák szerepköreinek az összegyűrésében tudjuk a leginkább megragadni, mivel ők a szellemi elit képviselői, a szertartások vezetői, de egyben személyes tanítók, beavatómesterek az ezoterikus *vajrayāna* tanokba is. Az utóbbiak a *Vajrācārya*-k segédei a különböző rituálék folyamán. A nevári buddhisták általában úgy tekintik a két csoportot, mintha a *Vajrācāryák* a *vajrayāna*, a *Śākyák* pedig a *mahāyāna* követői volnának.⁴ A valóságban nem ekkora a különbség, leszögezhető azonban, hogy a *Vajrācāryák*nak összetettebb a feladatkörük. Kézzel fogható különbség, hogy a szerzetesi felavatás során ők még átessenek egy további beavatási rituson is. Ezen kívül világi munkájukat tekintve is mutatnak eltérést. Bár a *Vajrācāryák* és a *Śākyák* legtöbbször kézműves, az előbbieket inkább diplomások, az utóbbiak pedig kereskedők.⁵

Itt meg kell említenem, hogy a nevári buddhisták körében mára már teljesen eltűnt a cölíbatús. A kolostoroknak két típusát különböztetik meg. Az egyik

³ Ramesh K. DHUNGEL, *Nepal-Tibet Relations and the zhva-dmar-pa (Shyamarpa) Lamas of Tibet*, CNAS, 1999/26, 183–210.

⁴ GELLNER, *i. m.*, 113.

⁵ *Uo.*, 264.

a *bāhāh*, amelyben a házas, családdal rendelkező papok laknak, a másik pedig a *bahī*, ahol cölibátusban éltek a szerzetesek.⁶ A 15. századra azonban teljesen eltűnt a monasztikus ideál. Arra a kérdésre, hogy Nepálban miért szűnt meg a kezdetben még meglévő cölibátus, Min Bahadur Shakya két, racionális okokban gyökerező választ ad. Az egyik érv a buddhizmus uralkodói támogatás hiányához, a másik a *vajrayāna* térhódításához kapcsolódik.⁷ Valószínűleg a nevári buddhisták a tantrákban leírt férfi-női egyesülésről szóló részeket szó szerint értelmezték. Akiben pedig ezután mégis felébredt a vágy a szigorú, nőtlen szerzetesi élet után, egy tibeti buddhista kolostorhoz csatlakozhatott.⁸ Az elmúlt évtizedekben azonban megindult egy *theravāda* reformmozgalom, hogy visszaterelje az „elzüllött” nevári buddhista szerzeteseket a helyes útra. Ez viszont kívülről jövő igény, és nem egy belső elhatározás; így a nevári buddhista közösségek csak követőket veszítenek.

A cölibátus hiányának a mindennapokban megmutatkozó következménye az, hogy a vallási és a világi élet, a szerzetesi feladatok, valamint a világi állás és a családi élet, azaz a szent és a profán a nevári buddhisták körében teljesen összefonódik.

A nevári buddhizmusban a szertartások állnak a középpontban, ezek töltik ki a hívők vallási életét, így különösen fontos szerep hárul a *Vajrācāryák*ra. A klasszikus 16 bráhmaikus *saṃskāra* közül a nevári buddhisták ötöt emelnek ki, ezek a következők: a *Jātakarma*, a születéskor; az *Annaprāsana*, az első szilárd étel bevételekor; az *Upanayana*, a fej leborotválásakor; a *Vivāha*, a házasságkötéskor és végül az *Antyeṣṭi*, a temetési ceremónia alkalmával elvégzett rítusok.⁹

A másik sajátos vonása a nevári buddhizmusnak, hogy a buddhizmus három irányzatát, a *theravāda*, a *mahāyāna* és a *vajrayāna* ágat a vallásgyakorlat egymás követő, egyre magasabb szintjeinek tekintik. A *theravāda* periódus egy névleges szerzetesi felavatással kezdődik, amely a hindu *upanaya saṃskārának* buddhista kontextusba való átültetésének tekinthető. A hagyományos buddhizmusban a közösségbe való felvételt csak olyanoknak engedélyezték, akik kellően elhatározották magukat a megkötöttségekkel teli életre. Ezen a szerzetesi felavatáson azonban minden *Śākya* és *Vajrācārya* kasztbeli, még a pubertás kora előtt lévő fiú átesik.

⁶ Alexander von ROSPATT, *Der Newar-Buddhismus des Kathmandutals und seine Eigenarten*, Buddhismus in Geschichte und Gegenwart, 2004/9, 125.

⁷ Min Bahadur SHAKYA, *Monasticism in Newar Buddhism: A Historical Analysis = Conference on the Buddhist Heritage of Nepal Mandal-1998*, Pātan, Lotasa Risarca Sentara, 1999.

⁸ GELLNER, *i. m.*, 22.

⁹ GELLNER, *i. m.*, 199–200.

Részleteit tekintve a rituálé területenként változik. Így például Lalitpurban a leginkább és Katmanduban a legkevésbé tartalmaz tantrikus elemeket.¹⁰ John K. Locke 1975-ben megörökített egy ilyen szerzetesi felavatási szertartást, amelyet nevári nyelven a *bare chuyegu* kifejezéssel jelölnek. Leírásából kiderül, milyen összetett *rites de passage*-ról is van szó. Egy nyolcnapos időintervallumon belül kiválasztott öt napon zajlik le. A szertartást egy arra kiválasztott *Vajrācārya* vezeti az adott *bāhāh* öt legidősebb, valamint három másik *bāhāh* egy-egy legidősebb papjából álló testülettel.

A hagyományos buddhista szerzetesi felavatás itt új kontextusba kerül, és az egyszerű szertartás több lépcsőssé, rítusokkal gazdagon megtűzdelte válik. A rituálé törzsét képezik a hagyományos buddhista szerzetesi felavatási szertartás elemei, úgymint a három drágakőhöz, azaz a Buddhához, a Dharmához és a Szanghához való oltalomért folyamodás, valamint a fogadalomtétel a tíz alapelv (*dāsaśīla*) megtartására, azaz „tartózkodás az öléstől (1), a lopástól (2), a tisztátalanságoktól (3), a hazugságtól (4), a bódító italok fogyasztásától (5), a tiltott időben való étkezéstől (6), a tánctól, a zenétől, és a látványosságoktól (7), a cicomáktól és az illatszerektől (8), a magas széles ágyak használatától (9), végül az arany és ezüst elfogadásától (10)”.¹¹ További egyezés a klasszikus szertartással, hogy az illető fejét teljesen leborotváltják. Ez a mozzanat a nevároknál kiemelt jelentőséggel bír, mivel a *Vajrācāryákat* és a *Sākyákat* ez különbözteti meg a hinduktól, valamint a többi buddhistától, akik hajukat a fejük tetején kis copfban meghagyják.

A fiúk különböző tárgyakat kapnak, amelyek az elkövetkező négy napban az egyedüli tulajdonukat képezik, úgymint a szerzetesi öltözeteket, amely a *Buddhát* jelképezi, egy botot, tetején egy tankerékszimbólummal, amely a *Dharmát*, valamint az alamizsnás szilkét, amely a *Szanghát* szimbolizálja. Ezek mellé azonban még öt ékszer is jár: két fülbevaló, két karkötő és egy nyaklánc. Ezzel máris ellentmondással találjuk szembe magunkat, hiszen a leendő szerzetesek az előbb ígéretet tettek arra, hogy nem fogadnak el semmilyen ékszert, ezek azonban fontos jelzőlámpái a nevári identitásnak.¹² Érdekes mozzanata a rituálénak, hogy miután megtörtént a tulajdonképpeni felavatás, és az újdonsült szerzetes gyerekek meglátogatják az adott *bāhāh* fő szentélyét, az összekötő útvonalra hét lótuszvirágot rajzolnak, amely *Sākyamuni Buddha* legendás első hét lépését

¹⁰ *Uo.*, 163.

¹¹ *A vallomás szavai, Pátimókka, A korai buddhizmus szerzetesi szabályzata*, ford. Farkas László, Bp., A Tan Kapuja Buddhista Főiskola, 1994, 20.

¹² GELLNER, *i. m.*, 61.

szimbolizálja. A történelmi Buddha mellett megjelenik azonban *Avaloktésvára bodhisattva* alakja is, aki a központi szentély centrumában áll. Ezzel máris kiszélesedett a kép a *mahāyāna* kontextusra. A pantheon azonban tovább bővül, és az öt *Dhyāni Buddha* (*Vairocana*, *Akṣobhya*, *Amitābha*, *Ratnasambhava*, *Amoghasiddhi*) – amelyet a fiúknak adott öt fonál jelképez – is feltűnik. További *vajrayāna* elem, hogy különböző *maṇḍala* szertartásokat végeznek, mint a *Buddha-*, a *Dharma-*, a *Saṃgha-*, a *guru-*, és a *dharmadhātu-maṇḍala* szertartás.

Emellett nemcsak a hindu, a hagyományos buddhista, a *mahāyāna* és a *vajrayāna* vallási elemek keverednek ebben a szertartásban, hanem sajátos nevári motívumok is fellelhetők benne, mint a kulcs szimbolikája vagy *Ganeś*nak bemutatott áldozat, aki bár hindu istenség, minden fontos nevári szertartás, legyen az hindu vagy buddhista, fontos kezdőeleme.¹³

A fiúk négy napig a hagyományos buddhista szerzetesek napirendje szerint élnek a kolostorban. Eljárnak koldulni, naponta csak egyszer esznek a délelőtti folyamán, tartózkodnak bármiféle tisztátalan dolog érintésétől. A negyedik nap elteltével azonban a legidősebb pap elé járulnak, és közlik:

„Oh *guru*, Oh *upādhyāya*, túl nehéz számunkra egész életünkben *śramaṇa*-ként élni.” A pap azt feleli: „Ha túl nehéznek találjátok a *śramaṇa* életet, akkor éljetez családapaként. Ha el szeretnétek jutni a paradicsomba (*svarga*), elérhetitek családapaként is, de tartózkodjatok az erőszaktól, ne hazudjatok, és ne kívánjátok más feleségét. Ha ezeket a dolgokat elkerülitek, eléritek a paradicsomot.”¹⁴

Tehát kilépnek a szerzetesi rendből, és visszatérnek családjukhoz. Így világi követőkke válnak, és megkezdődik a *mahāyāna* szakasz, amely egy nevári buddhista életében a leghosszabb időintervallumot öleli fel. Innentől kezdve lehetséges nyílik házasodni. A kolostorral való kapcsolata azonban nem szűnik meg. Mint Alexander von Rospatt kifejti, ez a váltás nem azt jelenti, hogy elfordulnak a szerzetesi élettől, csupán kiegészítik azt.¹⁵

A *vajrayāna* szakasz pedig akkor veszi kezdetét, amikor az illető ezoterikus, tantrikus beavatásokért (*dīkṣā*) folyamodik valamely *Vajrācārya* paphoz, és tart élete végéig. Ebben teljesedhet ki az előző két periódus.

E három szint valóban jól megfeleltethető a buddhizmus három ága által képviselt eszmeiségnek, hiszen a *theravāda* buddhizmusban a szerzetesi

¹³ *Uo.*, 83.

¹⁴ John K. LOCKE, *Newar Buddhist Initiation Rites, Contributions to Nepalese Studies*, 1975/2, 13. (saját fordításom).

¹⁵ Alexander von ROSPATT, *The Survival of Mahayana Buddhism in Nepal: A Fresh Appraisal*, *Buddhismus in Geschichte und Gegenwart*, 2004/5, 175.

ideál állt a középpontban. Az időszámításunk környékén megjelenő *ma-hāyāna* mozgalom újítása viszont az volt, hogy nyitott a világi hívők felé, és ideáljának a *bodhisattvát* tette meg, aki bár elérte a buddhaság szintjét, a *samsārāban*, azaz a létforgatagban marad mindaddig, amíg minden érző lényt hozzá nem segített a buddhaság eléréséhez. Tehát a megvilágosodáshoz vezető út mindenki számára nyitottá vált, legyen az szerzetes, világi hívő, férfi vagy nő. A *vajrayāna* buddhizmus pedig tovább vitte ezt a gondolatot, és a középpontba a tantrákat és a beavató szertartásokat állította, reményt adva az embereknek, hogy ezek által akár egy élet alatt is elérhetik fő céljukat, a *mokṣát*, azaz a szabadulást a lét örök körforgásából, a *samsārāból*.

Szinkretizmus a vallásgyakorlatban

A nevári buddhizmusnak a fentiekben leírt sajátos vonásai, valamint a buddhista identitás valójában csak a *Vajrācāryákban* és a *Śākyákban* tudatosul. A nép körében ezeknek nincs kiemelt jelentősége, számukra a rituálék a legfontosabbak, legyen az buddhista vagy hindu szertartás. Ennek következtében a vallásgyakorlatukban számtalan szinkretikus jelenség figyelhető meg, és ebben mérhető le a legjobban a nevári buddhizmusnak a hinduizmussal való párhuzamos egymás mellett élése és ennek következményei. Az alábbiakban csak néhány példát említek ennek alátámasztására.

Muktinath, mint zarándokhely, jól szemlélteti a mai helyzetet, amelyet mind a hinduk, mind a buddhisták előszeretettel látogatnak. A hely központi szentélye a Vishnu-Csenrézig templom.¹⁶ Ennek már a neve is jól mutatja a két vallás kéz a kézben járását. Igen jellemző, hogy a buddhizmus és a hinduizmus követői megfélemlítik egymásnak isteneiket. Így például a hinduk *Śākyamuni Buddhát* *Viṣṇu* kilencedik *avatārájaként* tartják számon. A buddhisták pedig *Viṣṇuban Avalokiteśvarát* (tibetiül: Csenrézig) tisztelik. A szentély közelében lévő száznyolc tehénfejtes formázó vízköpő fölött pedig ott lengedeznek a tibeti buddhista imázslók. Együtt végeznek rituális mosakodást a vízben buddhisták és hinduk, szabadulást remélve a *samsārāból*. Tehát a cél közös.

A *Kumārī* kultusza szintén érdekes abból a szempontból, hogy bár egy hindu istennő inkarnációjáról van szó, mégis a *Vajrācāryák* és a *Śākyák* feladata kiválasztani őt. A két vallás sok kapcsolódási pontot talál a *vajrayāna* és a *śaiva* tantrákat illetően is.

¹⁶ Johannes BORNEMANN, *Bilder vom Leben und von der Kultur im Himalaya-Staat Nepal*, <http://www.bilder-aus-nepal.de> (2012.01.17.).

A fentiekben leírt példák mind arra utalnak, hogy Nepálban a buddhizmus és a hinduizmus között intenzív vallási kommunikáció folyik, ez természetesen nem meglepő, ha arra gondolunk, hogy e két vallás alapvetően egy kultúrkörből származik.

Összefoglalva az eddigieket tehát azt láthatjuk, hogy a buddhizmus egy nagyon izgalmas terepre érkezett, amikor megvetette lábát Nepálban. A tibeti buddhizmussal való kapcsolattartás és a hinduizmussal való folyamatos egymás mellett élés következtében mindkét vallásból kerültek át motívumok, elemek a nevári buddhizmusba. Bár a hívők vallásgyakorlatában nem rajzolódnak ki élesen a kontúrok, a Szangha tagolódása, tagjainak életpályája olyan vonásokat mutat, amelyek jól elhatárolhatók, és mint nevári buddhizmus definiálhatók.

Felhasznált irodalom

- A vallomás szavai, Pátimókkha, A korai buddhizmus szerzetesi szabályzata*, Budapest, A Tan Kapuja Buddhista Főiskola, 1994. (Farkas László ford.)
- BORNMANN, Johannes: *Bilder vom Leben und von der Kultur im Himalaya-Staat Nepal*, <http://www.bilder-aus-nepal.de> (2012.01.17.).
- DHUNDEL, Ramesh K.: “Nepal-Tibet Relations and the zhva-dmar-pa (Shyamarpa) Lamas of Tibet”, CNAS, 1999/26.
- GELLNER, David N.: *Monk, Householder, and Tantric Priest: Newar Buddhism and its Hierarchy of Ritual*, Cambridge University Press, 1992.
- LAIRD, Thomas: *Tibet története: Beszélgetés a Dalai Lámával*, Budapest, Trivium, 2007.
- LOCKE, John K.: *Newar Buddhist Initiation Rites, Contributions to Nepalese Studies*, 1975/2.
- ROSPATT, Alexander v.: „Der Newar-Buddhismus des Kathmandutals und seine Eigenarten”, *Buddhismus in Geschichte und Gegenwart*, 2004/9.
- ROSPATT, Alexander v.: “The Survival of Mahayana Buddhism in Nepal: A Fresh Appraisal”, *Buddhismus in Geschichte und Gegenwart*, 2004/5.
- SHAKYA, Min Bahadur: *Monasticism in Newar Buddhism: A Historical Analysis = Conference on the Buddhist Heritage of Nepal Mandal-1998*, Pátan, Lotšara Risarca Senčara, 1999.
- SKILTON, Andrew: *A buddhizmus rövid története*, Budapest, Corvina, 1997.

Tartalomjegyzék

„KÖZEL”

HEVESI KRISZTINA: Mereruka vezír masztabájának mozgásábrázolásai. A 13-as kamra reliefjei.....	9
TAKÁCS DÁNIEL: III. Mereszanh sírja és környezete.....	27
KÖVI FRANCISKA: Kopt kolostori művészet: a Vörös és a Fehér kolostor.....	47
SUSÁNSZKI JUDIT: Pokoli történetek. Bibliai útikalauz a síron túl.....	59
GYÖNGYÖSI CSILLA: Az egyistenhit megvallásáról (tawhīd) szóló hadíszyűjtemény ismertetése Buḥāri <i>Ṣaḥīḥ al-Buḥāri</i> című művéből.....	69
SZÁLKAI KINGA: Politikai iszlám: Alternatíva Közép-Ázsia számára?.....	79
BAGYINKA KRISZTINA: Törökország új önmeghatározása. Az új török külpolitika.....	89

„TÁVOL”

NYESTE ZSOLT: A kauzalitás szerepe a <i>Gendzsi monogatariban</i>	101
SZÁJLI KRISZTINA: Edogawa Ranpo és a japán detektívregény.....	119
SÁGI ATTILA: A nyelvi sztenderdizációs folyamatokat elősegítő és gátló tényezők Japánban a XX. században.....	131
SÁNDOR ANGELIKA: Amit az udvariasságelmélet nem tud.....	143
FÜREDI CSILLA: Személyes névmások, személyre utaló szavak a japán genolektusokban.....	151
LÁZÁR MARIANNA: Az ókori kínai és japán bronztükrökön megjelenő Négy Égtájór kultusza.....	161
VÖRÖS ERIKA: Hegy a világban, világ a hegyben. A szakrális világ földi megnyilvánulása a japán eszmerendszerben.....	171
DEÁK BORBÁLA ZSUZSANNA: A nevári buddhizmus sajátos arca.....	187
DÓBER ÁGNES: Felhők és vérpoklok. A nőkről alkotott kép a vallásban a premodern Japánban.....	195
SINKA ZSÓFIA: Távoli Szépségek. Kisaengek.....	205
KÁPOLNÁS OLIVÉR: Dzsingisz kán visszatérése.....	217

„KAPCSOLATOK”

HARTYÁNDI MÁTYÁS: Az emberi test a korai kínai bölcseletben.....	225
BARTÓK ANDRÁS: Fortélyok és táblajátékok. A kelet-ázsiai és a nyugati stratégiai kultúra.....	233
ILKÓ KRISZTINA: Eskandély Máté. Egy középkori magyarországi remete Kínában?	243
TAKÓ FERENC: Érvek, technikák, autoritások. Matteo Ricci <i>Tianzhu</i> <i>shiyijének</i> érvelési módszeréről.....	255
HANÁK JÁNOS: Christovão Ferreira két arca	271
CSONTOS SÁRA: A magyar ősköltészet keleti kapcsolatai.....	281
KONTSEK ANDRÁS: A jogaszövegek magyar nyelvű interpretációi.....	289
DOMA PETRA: Japán Shakespeare?	299
DÉNES MIRJAM: Japonizáló díszletek, jelmezek és a tradicionális japán művészet kapcsolatai. Tervezők, források, látásmódok	305
SEBESTYÉN DÓRA: Japán békeszerződés, 1951.....	327
MUSZKA KATALIN: <i>Koryo Saram</i> : A Közép-Ázsiába deportált koreaiak története	337
CSENDOM ANDREA: A Japánban élő koreai kisebbség, <i>a zainichi</i> „probléma”. Félreértések a koreai betelepülések kapcsán és napjaink generációs problémái.....	347